

УДК 316.77:008(100):378.147:811.111'25
DOI 10.32999/ksu2663-2691/2019-79-14

РОЗВИТОК НАВИЧОК МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В СТУДЕНТІВ-ПЕРЕКЛАДАЧІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Радченко Тетяна Анатоліївна,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри перекладу
Дніпровського державного технічного університету
tetiana.rad4@gmail.com
orcid.org/0000-0002-9123-8780

У статті йдеться про проблеми міжмовної та міжкультурної взаємодії. Підкреслюється, що актуалізація проблеми міжкультурної комунікації пов'язана з поглибленням інтеграційних і глобалізаційних процесів і розширенням зовнішньоекономічних зв'язків країн світу.

Метою роботи є дослідження лінгвістичного аспекту міжкультурної комунікації, що розкриває особливості культури учасників комунікативного процесу засобами мови (на матеріалі фразеологічних інновацій).

Методи: у роботі використано загальнонаукові методи аналізу, синтезу й узагальнення, а також метод суцільної вибірки – для вибірки фактологічної бази дослідження.

Результати. У результаті дослідження наголошено на тісному зв'язку міжкультурної комунікації та вивченні іноземних мов. Зазначено, що носії різних мов по-різному відображають своє сприйняття світу і свої думки, використовуючи, зокрема, фразеологічні одиниці, які збагачують наше уявлення про навколишню дійсність, відчутно поповнюють словниковий склад мови, надають їй яскравого експресивно-емоційного забарвлення.

На конкретних прикладах із фразеологічними інноваціями англійської мови продемонстровано відбиття міжкультурної комунікації через елементи мовного коду. Підкреслюється, що образно-асоціативне та експресивно-стилістичне наповнення фразеологічних інновацій сучасної англійської мови ускладнює спілкування й впливає на комунікативну компетенцію співрозмовників.

Наголошено, що активні процеси новоутворення зумовлені як лінгвістичними, так й екстралінгвістичними чинниками. Зазначено, що поява фразеологічних інновацій пов'язана з усіма сферами суспільного життя. Наведено приклади фразеологічних інновацій, активними постачальниками яких є засоби масової інформації, політична сфера життя суспільства, сфера економіки та бізнесу, торгівля, реклама, медицина та біологія тощо.

Висновки. Доведено важливість і зростання ролі міжкультурного перекладу, оскільки культурно-специфічні особливості становлять проблему й труднощі їх збереження в процесі перекладу. Для досягнення порозуміння в міжкультурній комунікації її учасники мають знати культурний компонент значення слова. Зроблено висновок, що мова є як віддзеркаленням самотності культури, так і посередником у міжкультурному комунікаційному процесі.

Ключові слова: міжкультурний комунікаційний процес, лінгвістичний аспект, мова, фразеологічна інновація.

DEVELOPMENT OF INTERCULTURAL COMMUNICATION SKILLS OF FUTURE TRANSLATORS IN THE PROCESS OF LEARNING ENGLISH

Radchenko Tetyana Anatoliyivna,
Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor at the Department of Translation
Dniprovsky State Technical University
tetiana.rad4@gmail.com
orcid.org/0000-0002-9123-8780

The paper deals with the problems of interlingual and intercultural interaction. It is underlined that updating of the problem of intercultural communication is connected with the deepening of integration and globalization processes and the expansion of foreign economic relations of the countries across the world.

Purpose: the purpose of the research is to study the linguistic aspect of intercultural communication which reveals the peculiarities of the culture of participants in the communicative process by means of language (based on phraseological innovations).

Methods: the general scientific methods of analysis, synthesis and generalization as well as continuous sampling method to sample the factual basis of the study are used in the research.

Results. As a result of the research the close connection between intercultural communication and the study of foreign languages is emphasized.

It is noted that native speakers of different languages reflect their perception of the world and their thoughts in different way using, in particular, phraseological units that enrich our perception of the surrounding reality, significantly replenish the vocabulary of a language and give it a vivid expressive emotional color.

Phraseological innovations of the English language are illustrative of the reflection of intercultural communication through the elements of the language code. It is emphasized that figuratively associative and expressive-stylistic filling of phraseological innovations of modern English complicates communication and affects communicative competence of interlocutors.

It has been proved that appearance of new words is caused both by linguistic and extra-linguistic factors. It is noted that the emergence of phraseological innovations is associated with all spheres of public life. Examples of phraseological innovations, active suppliers

of which are mass media, political sphere of life of society, sphere of economy and business, trade, advertising, medicine and biology, etc. are given.

Conclusions. The importance and growth of the role of intercultural translation has been proven because cultural specific features form the problem of their preservation in the translation process. To achieve an understanding in intercultural communication its participants need to know the cultural component of the meaning of the word. It is concluded that language is both a reflection of the identity of culture and an intermediary in the intercultural communication process.

Key words: intercultural communication process, linguistic aspect, language, phraseological innovation.

1. Вступ

В умовах сьогодення країни світу відчувають вплив інших культур через інтеграційні та глобалізаційні процеси, економічну й культурну співпрацю, крос-культурні комунікації. Результатом взаємодії культур є міжкультурна комунікація. Як справедливо стверджують науковці, міжкультурна комунікація «виникає в процесі усвідомлення суб'єктами взаємодії культурних відмінностей один одного, що призводить до порівняння свого з чужим. В умовах безпосередньої інтеракції відбувається використання учасниками засобів мовного коду з характерним специфічним культурним навантаженням, відповідно й різняться тактики й стратегії спілкування в межах взаємодіючих культур, тобто на перший план виходить відмінне, інше, подекуди чуже» (Захарчук, Конопляник, 2013: 370).

Варто зазначити, що основою міжкультурної комунікації є діалог культур як «сукупність безпосередніх відносин і зв'язків, які формуються між різними культурами, а також результатів взаємовпливів культур і культурних запозичень» (Абрамов та ін., 2007: 94), який набуває сьогодні вагомого значення.

Отже, інтенсифікація міжкультурних контактів актуалізує потребу не лише якісного володіння іноземною мовою, а й знання національно-культурних особливостей представників різних країн задля досягнення порозуміння й запобігання комунікативному конфлікту.

Науковий інтерес до різних аспектів міжкультурної комунікації відображено в працях багатьох вітчизняних і зарубіжних дослідників (І. Бахов, Ф. Бацевич, Т. Грушевицька, П. Донець, В. Зінченко, В. Зусман, О. Каніболотька, Т. Колбіна, Т. Комарницька, К. Коперсак, Т. Купріна, О. Кучмій, Л. Лебедева, Н. Макшанцева, О. Мельник, П. Осипов, В. Попков, Г. Почепцов А. Садохін, О. Слоньовська, Ю. Смірнов С. Тер-Мінасова, Є. Фалькова, Г. Філіпчук, Н. Формановська, А. Фурман, Г. Щілінська та ін.).

Так, І. Бахов доводить, що міжкультурна комунікація є «підґрунтям для соціокультурних змін і як соціальний феномен характеризується багатоякісністю та динамічністю, а культурні контакти набувають різноманітних вимірів і знаходять свій вираз у взаємовпливі, синтезі, додатковості, діалозі. Міжкультурна комунікація є індикатором розвитку культури, вона розкриває її здатність до сприйняття іншопольованих елементів на основі нових для певного соціокультурного організму форм; демонструє здатність транслювати свої цінності в інші культури» (Бахов, 2012). Як слушно зауважує Л. Лебедева, саме міжкультурна комунікація є наукою, «яка вивчає особливості вербального та невербального спілкування людей, що належать до різних національних спільнот, ... досліджує способи уникнення непорозуміння на культурному ґрунті у спілкуванні з іноземцями» (Лебедева, 2013: 247).

Наголошуючи на тісному зв'язку та взаємозалежності міжкультурної комунікації й вивченні іноземних мов, лінгвокультуролог С. Тер-Мінасова вважає, що «кожний урок іноземної мови – це перехрестя культур, це практика міжкультурної комунікації, тому що кожне іноземне слово віддзеркалює іноземний світ і іноземну культуру: за кожним словом стоїть зумовлене національною свідомістю ... уявлення про світ» (Тер-Мінасова, 2000: 25).

Незважаючи на значну кількість наукових досліджень, присвячених різноманітним аспектам міжкультурної комунікації, недостатньо висвітленою є проблема розвитку навичок міжкультурної комунікації в студентів-перекладачів у процесі вивчення англійської мови.

Розвідка спрямована на розгляд фразеологічних інновацій англійської мови з метою демонстрації відбиття міжкультурної комунікації через елементи мовного коду. Новизна теми роботи зумовлена як постановкою дослідницького питання, так і вибором фактичного матеріалу дослідження, оскільки експресивно-емоційне забарвлення фразеологічних інновацій ускладнює їх розуміння та переклад учасниками комунікативного акту.

Метою статті є дослідження лінгвістичного аспекту міжкультурної комунікації, що розкриває особливості культури учасників комунікативного акту засобами мови (на матеріалі фразеологічних інновацій).

Для досягнення поставленої мети передбачено реалізацію таких дослідницьких завдань: проаналізувати наукові праці, присвячені дослідженням міжкультурної комунікації, та на конкретних прикладах із фразеологічними інноваціями англійської мови продемонструвати відбиття міжкультурної комунікації через елементи мовного коду.

У роботі використано загальнонаукові методи аналізу, синтезу й узагальнення, що допомогли проаналізувати наукові праці, присвячені дослідженням різних аспектів міжкультурної комунікації, а також метод суцільної вибірки – для вибірки фактологічної бази дослідження.

2. Міжкультурна комунікація як процес взаємодії

Відомо, що в науковий обіг поняття «міжкультурна комунікація» запроваджено в середині ХХ століття з виходом у світ праці Е. Голла і Д. Трагера «Культура як комунікація» («Culture As Communication»), у якій міжкультурна комунікація розглядалася як особлива сфера людських відносин. Сьогодні міжкультурну комунікацію вчені тлумачать як «обмін інформацією, почуттями, думками представників різних культур, оскільки саме мова являє собою символічний код культури певного народу», наголошуючи на національно-культурних чинниках і мові як засобі пізнання, збереження та передачі інформації, котрі найбільш вагомо впливають на міжкультурну комунікацію (Щілінська, 2017: 197).

Реальність міжкультурної комунікації, як справедливо зауважує І. Наместнікова, «постає як процес взаємодії: а) культур, що передають своєрідність суспільно-історичних умов і специфіку культурного життя; б) мови, що відображає культуру народу і є певною формою культурної поведінки; в) суб'єкта – носія культури», функціонування якої «спрямоване на досягнення взаєморозуміння, встановлення взаємовідносин, взаємопізнання і зближення різних культурних спільнот» (Наместнікова, 2003: 23). Незаперечним є твердження, що мова «відіграє знакову роль у реалізації міжкультурної комунікації», виступаючи найважливішим засобом спілкування й пізнання (Щілінська, 2017: 197).

У контексті дослідження звернемо увагу на лінгвістичний аспект міжкультурної комунікації, що, на думку дослідників, «єдиний, на який можна вплинути, щоб підвищити її ефективність», і сутність якого полягає в «дослідженні вербальних і невербальних маркерів культурної інформації задля досягнення комунікативного співробітництва представників різних культур і запобігання комунікативному конфлікту» (Лебедева, 2013: 247).

3. Зв'язок міжкультурної комунікації та викладання англійської мови

Очевидним є тісний зв'язок міжкультурної комунікації та викладання англійської мови. Невід'ємним складником навчально-виховного процесу та кінцевим результатом навчання іноземної мови є формування в студентів-перекладачів комунікативної й соціокультурної компетенцій, удосконалення та адаптація набутих знань до практичної діяльності.

Метою викладання англійської мови є формування мовленнєвих навичок і вмінь, засвоєння лінгвістичних і соціокультурних знань, розвиток когнітивних здібностей, формування впевненості щодо використання мови як засобу комунікації та для перекладу.

У практиці мовленнєвого спілкування студенти досить часто стикаються з фразеологічними виразами, які широко використовуються в англійській мові, надаючи їй яскравого експресивно-емоційного забарвлення. Проте їх незнання, особливо новоутворених, ускладнює спілкування та впливає на комунікативну компетенцію співрозмовників.

Як справедливо зазначають мовознавці, активні процеси новоутворення зумовлені як лінгвістичними, так й екстралінгвістичними чинниками: «неологізми з'являються в мові у зв'язку з соціальною потребою мовного колективу в найменуванні нових явищ і процесів в соціумі», водночас «внутрішньомовними факторами, що створюють передумови для появи неологізмів у мові, є тенденція до економії мовних засобів, експресивно-емоційна, стилістична виразність нових мовних одиниць» (Баско, 2018: 64).

4. Труднощі розуміння й перекладу фразеологічних інновацій англійської мови

Розглянемо детальніше фразеологічні інновації сучасної англійської мови, чиє образно-асоціативне, експресивно-стилістичне наповнення ускладнює їх розуміння учасниками комунікативного акту. Джерелом фактологічної бази дослідження слугував словник неологізмів англійської мови (Зацний, Янков, 2008).

В умовах сьогодення великого значення набуває важливість вирішення проблем міжкультурного перекладу. Різниця культур потребує від перекладача професійної майстерності щодо трансформацій з метою збереження в перекладі національно-культурних своєрідностей.

Поява фразеологічних інновацій пов'язана з усіма сферами суспільного життя.

4.1. Захист навколишнього середовища

Для багатьох країн світу дуже гострим є питання захисту навколишнього середовища від забруднення та відновлення природного розмаїття. Наприклад: *season creep* – ранні весни й інші зміни клімату, особливо спричинені глобальним потеплінням; *Ozone Action Day* – «озоновий день» (у певному американському місті в цей день не працюють заправні станції, а громадський транспорт перевозить пасажирів безкоштовно); *climate canary* – природне явище, яке є пересторогою й попередженням про можливі зміни клімату, природне лихо; *climate porn* – використання надзвичайно експресивної і тривожної лексики в процесі вербального віддзеркалення поточної та майбутньої антропогенної зміни клімату на планеті; *carbon offset* – матеріальне відшкодування завданих збитків довкіллю у зв'язку з викидом в атмосферу вуглекислого газу.

4.2. Засоби масової інформації

Засоби масової інформації, які відіграють провідну роль у житті суспільства, є активним постачальником фразеологічних інновацій: *media behemoths* – впливові володарі засобів масової інформації; *marmalade dropper* – надзвичайно хвилююча чи шокуюча стаття або заголовок у пресі; *shouting head* – криклива, агресивна особа, особливо ведучий телепрограми чи телекоментатор; *talking hairdo* – обмежений і поверховий тележурналіст, який більше піклується про зовнішній вигляд, а не про зміст телепередачі; *horse-race journalism* – журналістська практика, яка привертає увагу читача до результатів опитування чи анкетування виборців, а не до сутності політичних явищ чи процесів; *back-channel media* – бульварна преса та маловідомі телешоу сумнозвісних якостей, яким надають перевагу політики-популісти.

4.3. Соціальні проблеми

Однією з загальних тем сучасного суспільства є соціальні проблеми, що прямо або побічно негативно впливають на громадянина, на думку суспільства. Наприклад: *paper road* – недобудована дорога, яка знаходиться тільки в проєктних документах або на карті розбудови міста; *parachute children* – діти, залишені в багатих країнах, куди їхні батьки відправилися на заробітки, а самі повернулися додому в бідну країну (через психологічну непристосованість до нових умов); *silicon ceiling* – бар'єри, що перешкоджають кар'єрі жінок або представників національних меншин у галузях, пов'язаних із найсучаснішою технікою; *toy problem* – спрощений варіант проблеми, який використовується для ілюстрації ідеї чи пропозиції.

4.4. Політична сфера життя суспільства

Появі наступних фразеологічних одиниць сприяє політична сфера життя суспільства: *blue hot* – сердито налаштований активіст Демократичної партії; *friendly fire* – напади, критика з боку однопартійців, прихильників; *carpet crossing* – перехід із правлячої до опозиційної партії.

4.5. Сфера економіки й бізнесу

Однією з постачальників інновацій продовжує бути сфера економіки й бізнесу. З'являється багато нових понять, пов'язаних із комп'ютеризацією: *clicks and bricks (clicks and mortar)* – торговельне підприємство, яке використовує як звичайні, так і «віртуальні» форми комерційної діяльності; *dot bomb* – інтернетівська фірма, що збанкрутувала; *herd investment* – інвестиції, які здійснюються під впливом загальної тенденції.

4.6. Торгівля

Появу значної кількості фразеологічних інновацій зумовила торгівля: *cheeseburger bill* – закон, що практично не дає можливості подачі судових позовів громадян проти підприємств «швидкої їжі»; *buyer blur* – відчуття збентеженості й водночас захоплення від можливості широкого вибору для покупця (особливо про нерухомість); *economic jihad* – «економічний джихад» (наприклад, бойкот товарів певної країни).

4.7. Реклама

Реклама, що посідає особливе місце в системі маркетингу, продовжує бути активним постачальником фразеологічних інновацій: *buzz marketing* – «підпільний маркетинг» (передбачає рекламу товару або послуги професійними акторами в сценах реального життя, коли актори видають себе за звичайних людей; *skyscraper ad* – оголошення, яке розміщено вертикально на сторінці веб-сайту; *Christmas creep* – рекламування товарів, пов'язаних із Різдвам, ще задовго до свята.

4.8. Медицина та біологія

Багато фразеологічних інновацій з'являється в медицині та біології: *happy medicine* – косметична хірургія (вважається, що ця хірургія набуває риси «щасливої медицини» для пацієнтів, оскільки вона приносить їм задоволення); *voice lift* – операція для «омолодження» голосу пацієнта.

4.9. Праця й дозвілля

З працею й дозвіллям пов'язана поява наступних інновацій: *silver industry* – підприємства, які займаються виготовленням товарів для людей старшого віку; *home-plus experience* – подорожі, під час яких туристи, одержуючи нові враження, фізичне естетичне задоволення, не позбавлялися звичного комфорту і «звичного середовища» (їжі, дозвілля тощо); *barefoot luxury* – елегантно просте оформлення інтер'єру приміщень для відпочинку й розваг; *cot potato* – підліток, який бездумно проводить більшість часу перед телевізором, тощо.

5. Висновки

Підсумовуючи, зазначимо, що фразеологічні інновації є яскравими, емоційно насиченими зворотами, які мають образно-асоціативне, експресивно-стилістичне наповнення. У результаті дослідження з'ясовано, що переклад фразеологічних інновацій становить значні труднощі, пов'язані зі специфічним навантаженням і збереженням культурних своєрідностей: найчастіше використовується описовий переклад, який інколи супроводжується калькою або транскрипцією.

Отже, мова є як віддзеркаленням самобутності культури, так і посередником у міжкультурному комунікаційному процесі. Для досягнення порозуміння в міжкультурній комунікації її учасники мають знати культурний компонент значення слова, оскільки взаєморозуміння учасників комунікативного акту стимулює реалізацію успішних комунікативних стосунків.

Перспективою подальших досліджень вважаємо дослідження невербальних елементів культурної інформації як готовності до міжкультурної взаємодії представників різних культур.

Література:

1. Баско Н.В. Фразеологические неологизмы в русском языке: семантика, этимология, функционирование. *Филологические науки. Серия «Вопросы теории и практики»*. Тамбов : Грамота, 2018. № 3. Ч. 1. С. 64–66. URL: http://scjournal.ru/articles/issn_1997-2911_2018_3-1_16.pdf (дата звернення: 15.06.2019).
2. Бахов І.С. Міжкультурна комунікація в контексті глобалізаційного діалогу культур. *Вісник Нац. академії Державної прикордонної служби України*. 2012. Вип. 2. URL: file:///C:/Users/user/Downloads/Vnads_2012_2_3.pdf (дата звернення: 15.06.2019).
3. Захарчук Н., Конопляник Л. Особливості міжкультурної комунікації у світлі сучасних лінгвістичних досліджень. *Гуманітарна освіта у техн. вищих навч. закл.* 2013. Вип. 27. С. 368–375. URL: [file:///C:/Users/user/Downloads/7951-19880-1-PB%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/user/Downloads/7951-19880-1-PB%20(1).pdf) (дата звернення: 15.06.2019).
4. Зацний Ю.А., Янков А.В. Інновації у словниковому складі англійської мови початку XXI століття : англо-український словник. Вінниця : Нова книга, 2008. 306 с.
5. Культурологія : навчальний посібник / В.І. Абрамов, Б.Г. Мачульський, Т.С. Пітякова та ін. Київ : КНЕУ, 2007. 376 с.
6. Лебедева Л.Е. Міжкультурна комунікація: лінгвістичний аспект. *Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького держ. ун-ту*. 2013. Вип. 9. С. 246–252. URL: [file:///C:/Users/user/Downloads/537-Текст%20статті-1050-1-10-20180721%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/user/Downloads/537-Текст%20статті-1050-1-10-20180721%20(2).pdf) (дата звернення: 15.06.2019).
7. Наместникова И.В. Межкультурная коммуникация как социальный феномен : автореф. дисс. ... докт. филос. наук. Москва, 2003. 52 с. URL: <https://www.dissercat.com/content/mezhkulturnaya-kommunikatsiya-kak-sotsialnyi-fenomen/read> (дата звернення: 15.06.2019).

8. Тер-Минасова С.Г. Язык и межкультурная коммуникация : учебное пособие для вузов. Москва : Слово/Slovo, 2000. 624 с.
9. Щілінська Г.В. Міжкультурна комунікація як особливий аспект вияву соціальної взаємодії та способів спілкування. *Молодий вчений*. 2017. № 10 (50). С. 583–586. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/4851/1/Shchipinska.pdf> (дата звернення: 15.06.2019).

References:

1. Basko N.V. (2018). Frazеologicheskiye neologizmy v russkom yazyke : semantika, etimologiya, funktsionirovaniye [Phraseological neologisms in the Russian language : semantics, etymology, functioning] *Filologicheskiye nauki. Voprosy teorii i praktiki*. Tambov : Gramota, No3, Ch.1, 64–66. URL: http://scjournal.ru/articles/issn_1997-2911_2018_3-1_16.pdf [in Russian].
2. Bakhov I.S. (2012). Mizhkulturna komunikatsiia v konteksti hlobalizatsiinoho dialohu kultur [Intercultural communication in the context of the globalization of dialogue of cultures]. *Visnyk Nats. akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy*. Vyp. 2. URL: file:///C:/Users/user/Downloads/Vnadps_2012_2_3.pdf [in Ukrainian].
3. Zakharchuk N., Konoplianyk L. (2013). Osoblyvosti mizhkulturnoi komunikatsii u svitli suchasnykh linhvistychnykh doslidzhen [Main features of cross-cultural communication in the light of modern linguistic research]. *Humanitarna osvita u tekhn. vyshchykh navch. zakl.* Vyp. 27, 368-375. URL: [file:///C:/Users/user/Downloads/7951-19880-1-PB%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/user/Downloads/7951-19880-1-PB%20(1).pdf) [in Ukrainian].
4. Zatsnyi Yu.A., Yankov A.V. (2008). Innovatsii u slovnykovomu skladi anhliiskoi movy pochatku XXI stolittia : anhlo-ukrainskyi slovnyk [Innovations in the vocabulary of the English language at the beginning of the XXI century : the English-Ukrainian dictionary]. Vinnytsia : Nova knyha, 306 [in English and Ukrainian].
5. Abramov V.I., Machulskyi B.H., Pitiakova T.S., etc. (2007). Kulturolohiia : navch. posib. [Culturology : study guide]. Kyiv : KNEU, 376 [in Ukrainian].
6. Lebedieva L.E. (2013). Mizhkulturna komunikatsiia : linhvistychnyi aspekt [Intercultural Communication : Linguistic Aspect]. *Filolohichni studii. Naukovyi visnyk Kryvorizkoho derzh. ped. un-tu*. Vyp. 9. 246–252. URL: [file:///C:/Users/user/Downloads/537-Текст%20статті-1050-1-10-20180721%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/user/Downloads/537-Текст%20статті-1050-1-10-20180721%20(2).pdf) [in Ukrainian].
7. Namestnikova I.V. (2003). Mezhhkulturnaya kommunikatsiya kak sotsialnyi fenomen [Intercultural communication as a social phenomenon] : avtoref. dis. na soisk. uchen. stepeni dokt. filosof. nauk. Moskva, 52. URL: <https://www.dissercat.com/content/mezhkulturnaya-kommunikatsiya-kak-sotsialnyi-fenomen/read> [in Russian].
8. Ter-Minasova S.G. (2000). Yazyk i mezhhkulturnaya kommunikatsiya : ucheb. posob. dlya vuzov [Language and intercultural communication : study guide for universities.]. Moskva : Slovo / Slovo, 624 [in Russian].
9. Shchilinska H.V. (2017). Mizhkulturna komunikatsiia yak osoblyvyi aspekt vyjavu sotsialnoi vzaiemodii ta sposib spilkuvannia [Intercultural communication skills development of future IT specialists in the process of studying English]. *Molodyi vchenyi*. № 10 (50), 583–586. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/4851/1/Shchipinska.pdf> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 15.07.2019.
The article was received 15 July 2019.